

აკადემიის მაცნე

gaas@dsl.ge
<http://gaas.dsl.ge>

თბილისი, 0102, ივანე ჯავახიშვილის ქ. №51

ტ. 291 03 90

*სვალუ აბ უნდა ჭკაუდეს დღუჯანდღუს, თუ ჯცეს პბოტრქსი,
წინსულა ადამიანისა თუქ: სიფყუად აბ მიანჩისა
ილია ჩაჟქაჟაბი*

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურ საბჭოში

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია თავის საქმიანობას წარმართავს აკადემიის წესდების შესაბამისად ჩამოყალიბებული სამუშაო გეგმის მიხედვით. აკადემიური საბჭოს სხდომა ტარდება ყოველთვიურად (კვარტალში სამი გეგმიური სხდომა) და იხილავს აგრარული მეცნიერების აქტუალურ საკითხებს, თანამედროვე მდგომარეობას, სადღეისო ამოცანებს, განვითარების პერსპექტივებს და სხვ. გაზეთი “აკადემიის მაცნე“, რომელიც გამოდის კვარტალში ერთხელ, სისტემატიურად აშუქებს აკადემიის საქმიანობას, აკადემიური საბჭოს სხდომაზე განხილულ ცალკეულ მნიშვნელოვან საკითხებს, თანამედროვე საინტერესო მოვლენებსა და მათდამი მიდგომებს, მოწინავე გამოცდილებასა და ტექნოლოგიებს და სხვ. გაზეთში ასევე ეთმობა ყურადღება საზღვარგარეთის სამეცნიერო ცენტრებთან თანამშრომლობის მდგომარეობისა და განვითარების პერსპექტივებს.

ამგვარად გაზეთის ფურცლებზე შექდება აკადემიის აკადემიური საბჭოს მოკლე ანგარიში ყოველ კვარტალში ჩატარებული საქმიანობის შესახებ. ვფიქრობთ იგი კარგი სარეკლამო – საინფორმაციო საშუალებაა აკადემიის საქმიანობის ობიექტურად შეფასებისათვის.

ბიოჰუმუსის წარმოების მდგომარეობა და პერსპექტივები საქართველოში

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 27 იანვარს მოისმინა “საქართველოს ფერმერთა სახლი” გენერალური დირექტორის, მეცნიერებათა დოქტორის ლერი გიგინეიშვილის მოხსენება “ ბიოჰუმუსის წარმოების მდგომარეობა და პერსპექტივები საქართველოში”

აღინიშნა, რომ მემცენარეობისა და მეცხოველეობის დარგების განვითარებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ნიადაგის იმ ზედაპირულ შრეს, რომელიც ბუნებამ შექმნა მილიონი წლების განმავლობაში. ნიადაგის ნაყოფიერებაზე დამოკიდებული არა მარტო მიღებული პროდუქციის რაოდენობა, არამედ მისი სამომხმარებლო და ხარისხობრივი მანვენებლები, რომლებიც განპირობებულია, აგრეთვე, ნიადაგის აგროქიმიური, აგროფიზიკური და ბიოლოგიური თვისებებით. როგორც წესი, ნიადაგის ნაყოფიერების შესაფასებლად პირდაპირი მანვენებლებით სარგებლობენ, რომელთა შორის უმთავრეს პარამეტრებია N, P₂, K₂O და pH და წარმოადგენს ორგანული ნივთიერების (ჰუმუსის) შემცველობის ხვედრითი წილი.

საქართველოში ნიადაგებში გამოიკვეთა ჰუმუსის და საერთო აზოტის შემადგენლობის შემცირების ტენდენცია. მაგალითად, შავმიწა ნიადაგებში უკანასკნელი 300 წლის განმავლობაში ეს

მანვენებელი მკვეთრად შემცირდა, შესაბამისად 27% და 28%-ით.

მინერალური სასუქებით გატაცებამ წლების მანძილზე დააკნინა ორგანული სასუქების მასობრივი გამოყენება და ორგანული სასუქების ეფექტიანობის მრავალჯერადი ამაღლება შესაძლებელი გახდა ნაკელისა და სხვა ორგანული ნარჩენების გადამუშავების გზით წითელი ჭიაყელების – EISENIA FOETIDA ჯიშის გამოყენებით, რის შედეგადაც მიიღება ვერმიკომპოსტი ანუ ბიოჰუმუსი.

ბიოჰუმუსი წარმოადგენს ნაკელისა და სხვა ორგანული ნარჩენების ფერმენტირებული სუბსტრატის წითელი კალიფორნიული ჭიაყელების მიერ გადამუშავებულ ნივთიერებას. სხვა ორგანულ, ორგანულ-მინერალურ სასუქებთან შედარებით მას გააჩნია მთელი რიგი უპირატესობანი. ბიოჰუმუსში აკუმულირებულია მცენარეთა მკვებავი ნივთიერებების დიდი მრავალფეროვნება (ვიტამინები, ანტიბიოტიკები, ამინომჟავები, სასარგებლო მიკროფ-

ლორა), რომლის ათვისება ხდება უშუალოდ მცენარეთა ფესვთა სისტემით და ხელს უწყობს მათ ზრდა-განვითარების პროცესს. ბიოჰუმუსს – კონცენტრირებულ ორგანულ სასუქს დიდი მნიშვნელობა აქვს ეკოლოგიურად სუფთა მოსავლის მისაღებად, როგორც ღია გრუნტში - ისე სათბურებში. მაგალითად, პომიდორის მოსავლიანობა იზრდება საშუალოდ 25%, კომბოსტოსი - 27%, საადრეო კარტოფილის - 22%, სასილოსე სიმინდის - 30%.

უკანასკნელ წლებში მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში ინტენსიურად ვითარდება ბიოჰუმუსის სამრეწველო წარმოების მეთოდები წითელი კალიფორნიული ჯიშის ჭიაყელების გამოყენებით ჯანსაღი, კონკურენტუნარიანი, ეკოლოგიურად სუფთა აგრარული პროდუქციის საწარმოებლად. საქართველოში ამ მიმართულებით ცოტა რამ კეთდება, იშვიათ გამონაკლისს წარმოადგენს რამდენიმე კერძო ინიციატივა, რაც არასაკმარისია. გასათვალისწინებელია საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 28 დეკემბრის №1756 განკარგულებით დამტკიცებული სტრატეგია და საკანონმდებლო მთავრობის პროგრამა სურსათის უვნებლობის სფეროში. 2011 წლიდან ამოქმედებულია “სურსათის უვნებლობისა და ხარისხის შესახებ” საქართველოს კანონის შექმნის მიზნების მიხედვითაც სავალდებულო ხდება შიდა და გარე აგრარულ ბაზარზე მოქმედი ყველა ბიზნეს-ოპერატორის მიერ სურსათის ხარისხის და უვნებლობის მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

ბიოჰუმუსის წარმოებისათვის საჭიროა: ნედლეულის მოპოვება, დაჯგუფება, დაქუცმაცება, დოზირება და აერობული წესით ფერმენტირებული სუბსტრატის მიღება, ფერმენტირებულ სუბსტრატში წითელი ჭიაყელების ჩასახლება და მათი არსებობისთვის საჭირო კლიმატური პირობების შექმნა. ტექნოლოგიურ პროცესში არ გამოიყენება არავითარი არაბიოლოგიური წარმოშობის ნივთიერება.

დანიშნულების მიხედვით წარმოების ტექნოლოგია შესაძლოა გაიყოს ორ ჯგუფად: I პირადი მოხმარება(მცირე ფერმერული მეურნეობები, მებაღეობა-მეოსტნეობა, სააგარაკე, დამხმარე საკარმიდამო და შინა მეურნეობები) და II აგროსამრეწველო ობიექტები (ქალაქების გამწვანება, საშუალო და მსხვილი ფერმერული-სასათბურე მეურნეობები, სპეციალიზირებული სასწავლებლები, სკოლები, აგროტურიზმის ობიექტები)

კალიფორნიული წითელი ჭიაყელას საარსებო საკვებ გარემოს წარმოადგენს ფერმენტირებული სუბსტრატი. იგი ნაკლებად მოძრავია, ძნელად ეგუება გრუნტს, გამოირჩევა დიდი ნაყოფიერებით, წლის განმავლობაში შთამომავლობის სახით წარმოქმნის 1000 ჭიაყელას და სიცოცხლის ხანგრძლივობა 15-16 წელია. დღე-ღამეში გადა-

ამუშავებს თავის წონაზე 2-ჯერ მეტ სუბსტრატს; მიდრეკილება აქვთ ერთ ადგილას ცხოვრებისკენ, აქტიურია + 15, +25 °C ტემპერატურის და ტენიანობის 60-70 % დიაპაზონში.

ბიოჰუმუსის ძირითადი მახასიათებლები: ჰუმინური მჟავები 6-18 %, pH რეაქცია 6.5-7.2, საერთო აზოტი (N) 0,9-3%, საერთო ფოსფორი (P) 0,9-2,5%, საერთო კალიუმი (K) 0,6-2,5%, მაგნიუმი (M) 0,5-2,3%, რკინა (F) 0,5-2,5%, სპილენძი (Cu) 3,5-5,1 მგ/კგ, მანგანუმი (Mn) 60-80 მგ/კგ, მოლიბდენი (Mo) 28-35 მგ/კგ, ბაქტერიული ფლორა 20 000 მლრდ კოლონია გრ, ტენიანობა 30-50%, მშრალი ორგანული ნივთიერება 30-70%.

კომპოსტირებისას სუბსტრატი გადის შემდეგ სტადიებს: ლაგ-ფაზა (lag phase), მეზოფილური ფაზა (mesophilic phase), თერმოფილური ფაზა (termophilic phase), ფინალური ფაზა (final phase). კომპოსტირებისთვის კრიტიკული ფაქტორებია: pH ნეიტრალური 6.8-7.0, მუდმივი აერაციის პირობებში ჟანგბადის შემცველობა 16 – 18% ტენიანობა 50 – 60% ტემპერატურა: ფაზების მიხედვით ცვალებადია: მაქსიმუმი არ უნდა აღემატებოდეს 60-65 °C, ნაწილაკების დისპერსულობა 0.3 – 5.0 სმ-ის ფარგლებში. საკომპოსტე მასის ფორმა და ზომები: სიმაღლე - 150 სმ, სიგანე - 250 სმ, სიგრძე - მნიშვნელობა არა აქვს.

ბიოჰუმუსის წარმოების პროცესი გულისხმობს ცხოველების ნაკელისა თუ სხვა ბიონარჩენების სრულ ფერმენტაციის შედეგად მიღებული კომპოსტის გადამუშავებას ჭიაყელების მიერ. ამ ბუნებრივ პროცესს სჭირდება დანქარება ჟანგბადისა და ბიოპრეპარატების („ემ“ ტექნოლოგია) და შესაბამისი აგრო-ბიო-ტექნოლოგიური რეჟიმების გამართვა. დანართ 3 ში მოყვანილია სოფელ ველისციხეში (გურჯაანის რ-ნი) პილოტ-ფაბრიკის აღწერა, სადაც გამოყენებულია ორი მეთოდი: I ტრადიციული, ზეინულას მეთოდი, და II კონვეიერული მეთოდი. რომელიც ითვალისწინებს პროდუქციის მაღალ ხარისხს, და დიდ წარმადობას სანიტარულ-ჰიგიენური პირობების დაცვით – მთელი წლის განმავლობაში.

„საქართველოს ფერმერთა სახლი“ ჩატარებულ კვლევებზე დაყრდნობით გეგმავს 2012-13 წლებში ბიოჰუმუსის მწარმოებელი 4 მინი-ფაბრიკის ორგანიზებას კახეთის, მცხეთა- მთიანეთის, სამეგრელოს და აჭარის რეგიონებში, რაც დაეხმარება საქართველოს ფერმერულ მეურნეობებს აწარმოონ კონკურენტუნარიანი, ეკოლოგიურად სუფთა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქცია, რომელიც დააკმაყოფილებს ევროკავშირის რეგულაციის მოთხოვნებს ადგილობრივ და ევროკავშირის ქვეყნებში ბიოპროდუქტების ექსპორტისათვის.

შპს “მექანიზაციის” საქმიანობის შესახებ

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 27 იანვარს განიხილა მოხსენება შპს “მექანიზაციის” საქმიანობის შესახებ. მომხსენებელი: შპს “მექანიზაციის” გენერალური დირექტორი – ბესარიონ თეთვაძე.

აღინიშნა, რომ 2009 წელს საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ინიციატივით, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს 29 დეკემბრის №1-1/2929 ბრძანებით შეიქმნა შპს „მექანიზატორი“, რომლის 100%-იან წილსაც ფლობდა სახელმწიფო. 2010 წლის დეკემბერში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად კომპანიის წილის 100% გადაეცა სს „საქართველოს სოფლის მეურნეობის კორპორაციას“, რომელიც დღემდე წარმოადგენს კომპანიის ერთადერთ პარტნიორს. კომპანიის საწესდებო კაპიტალი 2012 წლის მდგომარებით განსაზღვრულია 44 890 330 ლარით და მოიცავს შენობა-ნაგებობებს, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკას, მიწებს, ეროვნულ ვალუტასა და სხვა აქტივებს.

შპს „მექანიზატორი“ საქმიანობს აგრარულ სექტორში და მოიცავს საქართველოს თითქმის ყველა რეგიონს. კომპანიის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია: მცირე და მსხვილი ფერმერების მომსახურება სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკით; სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის შესყიდვა და რეალიზაცია; სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მწარმოებელთა (ფერმერთა) ინფორმაციით უზრუნველყოფა, კონსულტაციების გაწევა და ტრენინგების ჩატარება; სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებაში თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა; სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკაზე სერვისული მომსახურების გაწევა (რემონტი, მარაგი ნაწილებით უზრუნველყოფა).

ბაზარზე არსებულ კონკურენტებთან შედარებით შპს „მექანიზატორს“ გააჩნია რიგი უპირატესობები: სამუშაოთა შესრულებისას ორგანიზებულიობა; მობილურობა და ოპერატიულობა; უახლესი სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა და აგრეგატები; გამოცდილი ოპერატორები და მაღალკვალიფიციური კონსულტანტები სასოფლო-სამეურნეო საკითხებში; სამუშაოს შესრულების მაღალი ხარისხი; კლიენტებთან ანგარიშსწორების გამჭვირვალე სისტემა;

კომპანია ქვეყნის მასშტაბით ახორციელებს 30-მდე სახეობის სხვადასხვა ოპერაციებს. მათ შორისაა: ნიადაგის მოხვნა, ღრმად დამუშავება ე.წ. „ჩიზელით“ ან ზემომდე დისკოებიანი ფარცით; ხნულის დადისკვა დისკოებიანი ფარცით ან დაფარცხვა თითებიანი ფარცით; საშემოდგომო და საგაზაფხულო თავთავიანი კულტურების, ასევე სიმინდის და მზესუმზირის თესვა სასუქის შეტანით; ნათესების კულტივაცია სასუქის შეტანით; ხნულის ფრეზირება ჩვეულებრივი და ვერტიკალური ფრეზით (ვენახის ან ბაღისათვის) და სხვა...

კომპანია ოპერირებს საქართველოს თითქმის მთელ ტერიტორიაზე, ყველა რეგიონში. 2011 წლის სექტემბრის თვიდან კომპანიამ დაიწყო ახალი სერვისცენტრების მშენებლობა; განისაზღვრა პირველი თანამედროვე სტანდარტების სერვის ცენტრის მშენებლობის ადგილები; შეიქმნა ტექნიკური

დავალბა და შეირჩა საპროექტო სამუშაოებზე მომუშავე კომპანია და მიმდინარეობს ტექნიკური დეტალების დაზუსტება. ამჟამად სერვის ცენტრების მშენებლობა უკვე მიმდინარეობს 12 მუნიციპალიტეტში. ყველა რეგიონის სერვის ცენტრის ძირითადი მახასიათებლები იქნება ტიპური;

ექსტენციის ცენტრში განსაზღვრულია: საკლასო ოთახი - გათვალისწინებული 30 მსმენელზე; **ლაბორატორიები:** ნიადაგის ანალიზის ლაბორატორია; მცენარეთა მავნებლების და დაავადებების ანალიზის; ცხოველთა მოვლის, კვების და დაავადებების გამოკვლევის; თესლის ხარისხის და შხამქიმიკატების ანალიზის და კლიმატური პირობების პროგნოზირების ლაბორატორია.

ადმინისტრაციული შენობა: მათ შორის: მმართველის ოთახი; საფინანსო განყოფილება - 2 პერსონა; იურიდიული განყოფილება - 2 პერსონა; მენეჯერის ოთახი - 5 პერსონა; **სერვისული მომსახურების ოთახები, მათ შორის:** შეხვედრების ოთახი 30 პერსონაზე; ბანკი (6-10 კვ. მ); საკონსულტაციო ცენტრი; შხამქიმიკატების მაღაზია; **სასტუმრო ოთახი;** (7-10 ადამიანზე, 3 ოთახი სველი წერტილებით) სერვისცენტრის ტერიტორიაზე განთავსდება **საგულშაგო;** მოწყობა **სველი წერტილი - აბაზანა** (დუმი 5 ადამიანზე); **ავტოგასამართი სადგური (20+20+10 ტონიანი ორი პისტოლეტით);** **სასაწყობე ფართი - 70 კვ/მ ორ ნაწილად;** **სარემონტო სადგური:** ორი ბოქსი; ვულკანიზაცია 20კვ/მ; სახარატო ოთახი 20 კვ/მ - 30კვ/მ. **სამრეცხაო ორი ღია ფარდულით, წყლის რეზერვუარი 20 ტონიანი; ღია ტიპის ფარდულები (ეწ „ნავესი“)** 40-50 ტრაქტორი; 25-30 კომბაინი; აგრეგატები 100 ერთეული (სიგრძე- 5 მ.) **ტერიტორია შემოსაზღვრული იქნება ღობით** (დაბალი კედელი + მავთულბადე) სულ საპროექტო-საამშენებლო სამუშაოების ღირებულებაა 2 070 000

კომპანიის ტექნიკური პარკი ძირითადად ევროპული თანამედროვე სტანდარტების ტექნიკითაა წარმოდგენილი „მექანიზატორის“ საკუთრებაშია 41 კომბაინი, 157 ტრაქტორი და 450-მდე სხვადასხვა სახის მისაბმელი ტექნიკა. კომპანიის პარკის შემადგენლობა ისეთი მსოფლიო ბრენდებითაა წარმოდგენილი როგორცაა: New Holland, John Deere, Sampo, Kuhn

კომპანიის ბალანსზე რიცხული ტრაქტორების სიმძლავრე არის 18 147 ცხ.ძ (12 700 კვ.ტ.) მოთხოვნის შესაბამისად, მოცემული სიმძლავრით შესაძლებელია 15 000 ჰა-მდე მიწის ფართობზე სხვადასხვა აგროტექნიკური ოპერაციების ჩატარება. ასევე კომპანიის ბალანსზე ირიცხება 28 ერთეული მარცვლეულის ამღები კომბაინი საერთო სიმძლავრით 4640 ცხ.ძ (3250 კვ.ტ.), მოთხოვნის შესაბამისად, მოცემული სიმძლავრით შესაძლებელია 12 000 ჰა-მდე ფართობზე მარცვლეული კულტურების მოსავლის აღება 2011

წლის 5 თვის მონაცემებით შპს „მექანიზატორმა“ სხვადასხვა აგროოპერაციების სახით სულ მომსახურება გაწია 15 107 ჰა მიწაზე და აქედან მიღებულ იქნა შემოსავლის სახით 839 761 ლარი.

კომპანიის განვითარებისათვის გამოიყოფა რამდენიმე პრიორიტეტული მიმართულება. ესენია:

კადრების გადამზადება; სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის სარემონტო ბაზების შექმნა; თანამედროვე სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის შემოყვანა და ტექნოლოგიების დანერგვა წარმოების პროცესში; შიდა მეურნეობის განვითარება, სათესლე მასალის წარმოება.

აგროპროდუქციის ექსპორტ-იმპორტის ტენდენციები საქართველოში

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 24 თებერვალს განიხილა აკადემიკოს შ. ჭკლაგანიძის და აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის თ. კუნჭულიას მოხსენება “აგროპროდუქციის ექსპორტ-იმპორტის ტენდენციები საქართველოში”

საქართველოში ბოლო წლებში ჩამოყალიბდა ყველა სახის პროდუქციის ექსპორტ-იმპორტის ზრდის ტენდენცია. ანალოგიური სურათი შეინიშნებოდა აგროპროდუქციის სეგმენტშიც. 2010 წელს, 2000 წელთან შედარებით ექსპორტი გაზრდილია 3-ჯერზე მეტად, ხოლო იმპორტი 4,2-ჯერ.

აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა წლებში საქართველოდან რესპუბლიკათაშორის საქონელგაცვლაში მონაწილე 9 დარგიდან (მაშინ მოქმედი ფასებისა და ტრანსპორტირების ტარიფების გათვალისწინებით) დადებითი სადღო ჰქონდა მხოლოდ აგროპროდუქციის ექსპორტს – 1430,8 მლნ რუბლი, რაც 1,7-ჯერ აღემატებოდა ანალოგიური პროდუქციის იმპორტს. დანარჩენი პროდუქტების ურთიერთ-მიწოდების სადღო უარყოფითი იყო და 1989 წელს 384,8 მლნ რუბლს შეადგენდა.

სსრკ დახურული ბაზრის დაკარგვის შემდეგ განვითარებული მოვლენების გამო, აგროპროდუქციის ექსპორტში სერიოზული რაოდენობრივი და სტრუქტურული ცვლილებები მოხდა, გაჩნდა ახალი საექსპორტო სასაქონლო ჯგუფები, რომლებიც სულ უფრო მზარდ ადგილს იკავებენ ქვეყნიდან გატანილი პროდუქციის მთლიან მოცულობაში. მაგალითად, ბოლო სამი წლის მონაცემებით დაწინაურდა ცოცხალი ცხოველების – მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის, ცხვრისა და თხის ექსპორტი, რომელთა მთლიანმა კომერციულმა ღირებულებამ 2010 წელს 34 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. სერიოზული საექსპორტო სასაქონლო პოზიცია გახდა თხილი, რომლის ღირებულება ბოლო წლების მონაცემებით 65–70 მლნ აშშ დოლარს შორის მერყეობდა. ასევე ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა მინერალური წყლისა და ყურძნის ნატურალური ღვინოების ექსპორტი, შესაბამისად 38 და 9 პროცენტით.

გარდა ზემოთჩამოთვლილი პროდუქტებისა, საანალიზო წლებში ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა თევზის, ბოსტნეულის, დაფნის ფოთლის, მრავალწლოვანი მცენარეების თეს-

ლისა და ნაყოფის, სამკურნალო და ტექნიკური დანიშნულების მცენარეების, ხილისა და ბოსტნეულის წვენების, სპირტიანი სასმელების ექსპორტი. ამავე პერიოდში ჩამოყალიბდა ჩაისა და სხვა ტრადიციული პროდუქტების ექსპორტის შემცირების ტენდენცია.

ამავე წლებში ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა აგროპროდუქციის იმპორტი და მან 2006, 2007 და 2008 წლებში ყველაზე მაღალ ნიშნულს მიაღწია, შესაბამისად 842; 855 და 935 მლნ აშშ დოლარს. 2000 – 2010 წლებში აგროპროდუქციის ხვედრითი წონა მთლიან იმპორტში 14,8 – 31,4 პროცენტს შორის მერყეობდა. ტრადიციულ საიმპორტო პროდუქტებთან ერთად: (ხორბალი და ხორბლის ფქვილი, მცენარეული ზეთი, შაქარი, ხორცი და ხორცის პროდუქტები, რძე და რძის პროდუქტები და სხვა). გაიზარდა იმ პროდუქტების იმპორტი, რომელთა წარმოებისათვის საქართველოში ხელსაყრელი ნიადაგურ-კლიმატური პირობებია და მოვლა-მოყვანის გამოცდილება არსებობს. მაგალითად, 2010 წელს, 2000 წელთან შედარებით კარტოფილის იმპორტი გაზრდილია 3,7-ჯერ, პომიდორის – 3,5-ჯერ, ხახვის, ხახვისნაირების და ნიორის 42,2-ჯერ. მეცხოველეობის საკვების იმპორტმა 21 მლნ აშშ დოლარს გადააჭარბა.

კვების პროდუქტების იმპორტის ზრდა მიუთითებს ქვეყანაში მოცემულ პროდუქტებზე მოთხოვნისა და მისი გაყიდვის გარანტიის არსებობაზე, რასაც მოთხოვნა-მიწოდების კანონიდან გამომდინარე თავისუფალ ბაზარზე ადგილობრივი წარმოების გამოცოცხლება უნდა გამოეწვიოს, რაც ფაქტიურად არ მოხდა შესაბამისი ცოდნისა და ინფრასტრუქტურის უქონლობის გამო. უფრო მეტიც, პროდუქციის იმპორტის ზრდის კვალდაკვალ მოხდა ადგილობრივი წარმოების შემცირება, მათ შორის მოსახლეობისათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელი პროდუქტების. ბოსტნეულით მოსახლეობის თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი 70, ხოლო კარტოფილით – 86 პროცენტამდე შემცირდა და ა.შ. ყოველივე ეს მიუთითებს

ავროწარმოების არამდგრადობაზე, რომლის დაძლევა შესაძლებელია ისეთი ბერკეტების გამოყენებით, როგორცაა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წევრობა, რაც ჩვენს მეწარმებს სხვა ქვეყნების ბაზარზე პროდუქციის დაბალი საბაჟო ტარიფებით შეტანის უფლებას აძლევს. ამ შემთხვევაში აუცილებელია მხოლოდ მოცემულ პროდუქციაზე იმპორტიორ ქვეყანაში დაწესებული ხარისხის სტანდარტის დაცვა. საქართველოსათვის უაღრესად ხელსაყრელია ღრმა და ყოვლისმომცველი ვაჭრობის შესახებ

ევროკავშირთან მოლაპარაკებების წარმატებით გამართვა, რაც გაერთიანების ქვეყნების ბაზარზე GSP+ პროგრამით გათვალისწინებული 7200-ზე მეტი დასახელების პროდუქციის საბაჟო გადასახადის გარეშე შეტანის უფლებას იძლევა. ექსპორტის ზრდისათვის აგრეთვე უდიდესი მნიშვნელობა აქვს აშშ ადმინისტრაციის გადაწყვეტილებას საქართველოსთან ვაჭრობის თავისუფალი რეჟიმის შემოღების შესახებ, რასაც ამერიკა დღემდე მსოფლიოს მხოლოდ 17 ქვეყანასთან იყენებდა.

საქართველოში ბზის დაავადებების არსებული მდგომარეობა და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებების შესახებ

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 24 თებერვალს განიხილა აგრარული უნივერსიტეტის ვასილ გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის ტყის დაცვის განყოფილების მეცნიერ თანამშრომლების, დოქტორების: არჩილ სუპატაშვილის და ბიძინა თავაძის მოხსენება “საქართველოში ბზის დაავადებების არსებული მდგომარეობა და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებების შესახებ.”

აღინიშნა, რომ 2011 წელს ჩატარებული სატყეო-პათოლოგიური გამოკვლევისას დადგინდა, რომ საქართველოში გავრცელებულია და თანდათანობით ფართო ხასიათს იღებს აქამდე უცნობი სოკოვანი დაავადება ბზის ფოთლების მოწვა, რომლის გამომწვევი სოკოა *Cylindrocladium buxicola*.

ამჟამად ბუნებრივი ბზების, როგორც ხეების, ისე ბუჩქების, ინტენსიური ხმობა აღინიშნება წალენჯიხისა და მარტვილის რაიონებში, კოლხეთის ეროვნულ პარკში, კინტრიშის დაცულ ლანდშაფტში და მტირალას ეროვნულ პარკში; ხოლო, ჯერ-ჯერობით სუსტი ინტენსივობით აღინიშნება ხმობა ჭოროხისა და მაჭახელას ხეობებში. ჩატარებული დაზვერვით გამოკვლევებით დგინდება, რომ საქმე გვაქვს კავკასიის ენდემური სახეობის კოლხური ბზის - *Buxus Colchica Pojark.*, როგორც სახეობის ეკოლოგიურკატასტროფასთან.

კოლხური ბზა (*Buxus colchica Pojark.*) საქართველოს ტყეების ერთ-ერთი ყველაზე ძვირფასი და იშვიათი სახეობაა. იგი საქართველოს დენდროფლორის რელიქტია.

ბზა ბუნებრივად ძირითადად გვხვდება დასავლეთ საქართველოში, სუბტროპიკულ ზონაში. გავრცელებულია ფრაგმენტულად მცირე ფართობებზე ბუჩქებისა და მცირე სიმაღლის ხეების სახით.

აღმოსავლეთ საქართველოში კი მისი გავრცელება დაკავშირებულია “ბზობის” საკულტო დღესასწაულთან, მისი ნერგების გადატანის გამო.

ბზა მცირე რაოდენობით შერეულია კოლხური ტყის ისეთ სახეობებთან, როგორცაა: მურყანი (*Alnus barbata C.M.M.*), ხურმა (*Diospyrus lotus W.*), ნეკერხლები (*Acer camprestre W., A. Waetum C.M.M.*), დაფნა (*Waurus nobilis W.*), იმერეთის მუხა (*Quercus imeretina Sten.*) და სხვა მრავალი.

ზემოთ აღნიშნულ უბნებში ბზიანების სატყეო-პათოლოგიური გამოკვლევების საჭიროება გამოიწვია იმ გარემოებამ, რომ უკანასკნელ წლებში დასავლეთ საქართველოს სხვადასხვა რაიონებიდან შემოსული ინფორმაციის თანახმად აქ აღინიშნება

ბზების ინტენსიური ხმობა, როგორც ბუჩქების, ისე ხეებისაც.

სატყეო-პათოლოგიური გამოკვლევებისას გამოყენებული იყო ვიზუალური, რეკონოსცირებული, მარშრუტული, ლაბორატორიული კვლევისა და ანალიზის მეთოდები.

კოლხეთის ბზა (*Buxus Colchica Pojark.*) შედის ბზისებრთა ოჯახის (*Buxaceae Baill.*) ბზის გვარში (*Buxus W.*). ამ გვარიდან საქართველოში ბუნებრივად გავრცელებულია კოლხეთის ბზა.

კოლხეთის ბზა თბილი და ტენიანი ჰავის სახეობას წარმოადგენს და კოლხური ტყის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია, რომელიც ადრე უფრო ფართოდ ყოფილა გავრცელებული, მაგრამ ძვირფასი მერქნის გამო ძლიერი ექსპლუატაცია განიცადა და მისი ფართობები კატასტროფულად შემცირდა.

იგი უმთავრესად გვხვდება ღრმა და დაბურულ ხეობებში. აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად ტენიანობის მოთხოვნილებისა ბზა სიმშრალისა და სიცივის ამტანობასაც ამჟღავნებს, რისი დასტურიცაა მისი არსებობა ფასანაურთან ხეობაში 1700 მ-ზე ზღვის დონიდან.

გამოკვლევებით დადგინდა, რომ მიმდინარეობს ბზების მასობრივი და ინტენსიური ხმობა – ხმება, როგორც ბუჩქები, ისე მოზრდილი ხეები.

დაავადების სიმპტომები ყველა ზემოთ აღნიშნულ ობიექტზე ერთნაირია და ასეთია: ახლადდაიწვირებულ ფოთლებზე ჩნდება მუქი ყავისფერი ლაქები, შემდეგ კი ფოთოლი მასობრივად კარგავს სიმწვანეს – ქლოროტული ხდება და ცვივა. ამ პროცესის რამდენჯერმე განმეორებისას ხმება ყლორტები, ტოტები და შემდეგ მთელი მცენარეც.

ზემოხსენებული დაავადება (ბზის ფოთლების მოწვა ანუ სიდამწვრე) პირველად აღინიშნა მე-20 საუკუნის 90-იან წლებში ახალ ზელანდიასა და დიდ ბრიტანეთში. ამჟამად იგი გავრცელებულია ესპანეთში, იტალიაში, ხორვატიაში, გერმანიაში; ყველაგან მიმდინარეობს ბუნებრივი ბზე-

ბისა და მისი ხელოვნური ნარგაობების მასობრივი ხმობა და მიუხედავად უცხოეთის ბევრ ქვეყანაში მიმდინარე ინტენსიური სამეცნიერო გამოკვლევებისა, ამ დაავადების წინააღმდეგ, რაიმე ღონისძიების შემუშავება ჯერჯერობით ვერ მოხერხდა.

უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც ჩანს, საქართველოში ამ დაავადების გავრცელებას ხელი შეუწყო ერთი მხრივ საკარანტინო

პირობების დარღვევამ და მეორეს მხრივ უკანასკნელი პერიოდის კლიმატურმა ანომალიებმა, რამაც ბზა სტრესულ მდგომარეობაში ჩააყენა.

პრობლემის სირთულიდან გამომდინარე, საჭიროა ბზის კორომებისა და ხელოვნური ნარგაობების პათოლოგიური გამოკვლევები, როგორც დასავლეთ საქართველოს სხვა რაიონებში, ისე აღმოსავლეთ საქართველოშიც.

ბოსტნეული კულტურების ბიომრავალფეროვნება საქართველოში

მიმდინარე წლის 23-26 თებერვალს თურქეთის ქალაქ ერზურუმში ჩატარდა საერთაშორისო სიმპოზიუმი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო და მოხსენებით - ” ბოსტნეული კულტურების ბიომრავალფეროვნება საქართველოში” გამოვიდა აკადემიის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან კავშირისა და საქმიანობის კოორდინატორი, დოქტორანტი თინათინ ეპიტაშვილი და სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი ნატო კაკაბაძე.

აღინიშნა, რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მისი ბუნებრივი, სამეურნეო და ეკონომიკური პირობებიდან გამომდინარე, იმ მრავალ დარგთა შორის, რაზეც მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული მოსახლეობის და ზოგადად ქვეყნის ეკონომიკური სიძლიერე, ბოსტნეულ-ბაღჩეულ კულტურათა მოვლა-მოყვანას უძველესი დროიდანვე დიდ ყურადღება ეთმობა ქართველი მიწათმოქმედის მიერ და სწორედ ეს გახდა საფუძველი იმისა, რომ დღეს საქართველო ითვლება რამდენიმე ბოსტნეული კულტურის ბიომრავალფეროვნების წარმოშობის კერად.

მსოფლიო მასშტაბით ბოსტნეულს მიეკუთვნება 1200 სახის მცენარე, რომელიც 78 ოჯახშია გაერთიანებული, მ.შ. თითქმის ნახევარი კულტურული ფორმაა, ხოლო დანარჩენი ველურად მოხარდი. საქართველოში იწარმოება 70 სახეობის ბოსტნეული, მათ შორის ზოგიერთი ძალზე მცირე რაოდენობით.

ბოსტნეული ადამიანის კვების აუცილებელი პროდუქტია. დღეისათვის საქართველოში სახნავი მიწის ფართობი შეადგენს 886 766 ჰა, აქედან ბოსტნეულს უჭირავს 30728 ჰა, ბაღჩეულს 20 272 ჰა /სტატისტიკის მონაცემები/. მეცნიერული კვლევების მონაცემების მიხედვით ადამიანთა კვების რაციონში 1/4 ნაწილი უნდა ეკავოს სხვადასხვა სახის ბოსტნეულის მოხმარებას. ადამიანმა წლის განმავლობაში საჭიროა მოიხმაროს 125–140 კგ ბოსტნეულის და ბაღჩეულის პროდუქტი.

ადგილობრივი ბოსტნეულ-ბაღჩეული კულტურების ბიომრავალფეროვნება გამოირჩევა ისეთი ელემენტების მაღალი შემცველობით, როგორცაა ვიტამინები, მარილები, ორგანული მჟავები და სხვა ელემენტები. აგრეთვე მათ გააჩნიათ მაღალი კვებითი და დიეტური ღირებულებები.

ისინი დიდი რაოდენობით შეიცავენ კალიუმის, ნატრიუმის, კალციუმის მარილებს, უნარი აქვთ გაანეიტრალონ მომატებული მჟავიანობა მრავალჯერადი ხორციანი პროდუქტების მიღებისას. ახალი მწვანე ბოსტნეული და კომბოსტოსნაირ მცენარეთა სხვადასხვა სახეობა ფოსფორისა და რკინის ძირითადი წყაროებია. ზოგიერთი ბოსტნეული, როგორცაა ხახვი და ნიორი შეიცავენ ბევრ ფიტონციდებს, რის გამოც გააჩნიათ მაღალი ბაქტერიციდული თვისებები.

განსაკუთრებით სასარგებლოა ბოსტნეულის მოხმარება ნედლი სახით, ამიტომაც აუცილებელი წლის განმავლობაში მოხმარების განხანგრძლივება და მათი რამდენჯერმე თესვა.

საქართველოში ბოსტნეულს აწარმოებენ როგორც ღია, ასევე დაცულ გრუნტში. ამ უკანასკნელს განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს შემოდგომა-ზამთარში და ადრე გაზაფხულზე ახალი ბოსტნეულით მომარაგების საქმეში, მაგრამ ბოსტნეულით ძირითადი მომარაგებელი მაინც ღია გრუნტია და მას განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა.

ბოსტნეული ნაკრებია მთელი რიგი ვეგეტატიური და რეპროდუქტიული ორგანოების მქონე სხვადასხვა სახის მცენარეებისა, რომლებიც სხვადასხვა ოჯახებშია გაერთიანებული და ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან ბიოლოგიური თავისებურებებით, მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიით და გამოყენების მეთოდებით.

საკვებად გამოყენების თვალსაზრისით, ბოსტნეული კულტურების რეპროდუქტიული ორგანოები სხვადასხვა ხასიათისაა და იყოფა შემდეგ ჯგუფებად: **ნაყოფიანები** – გაერთიანებულია კულტურები, რომელთა ახალგაზრდა ნაყოფები გამოიყენება საკვებად /კიტრი, ყაბაყი, პატისონი, ბადრიჯანი, ბოსტნის ბარდა, ლობიო, პარკოსნები, ტკბილი სიმინდი/;

მომწიფებულ ნაყოფიანები /პამიდორი, საზამთრო, ნესვი, გოგრა/; **ფოთლოვანები და ღეროფოთლოვანები** /თავიანი და ფოთლოვანი კომბოსტო, ფოთლოვანი ჭარხალი – მანგოლდი, სალათა, წიწმატი, ისპანახი, რევანდი, მჟაუნა, ფოთლოვანი ოსრახუში და ნიახური, ფოთლოვანი მდოგვი, მრავალწლიანი ხახვი/; **ხახვნაირები** /თავიანი ხახვი, პრასი, ნიორი/; **ძირხეხენები** /სტაფილო, სუფრის ჭარხალი, შავი ბოლოკი, თვის ბოლოკი, მიწამხალა – თაღგამურა, ტურნეფსი – თაღგამი, ძირთეთრა – პასტერნაკი, ძირიანი ოსრახუში და ნიახური/; **ფესვურიანები** /მდოგვი/; **ტუბერიანები** /საადრეო კარტოფილი და ბატატი/; **ფოთოლნაყოფიანები** /კოლრაბი/; **ყვავილისებრნი** /არტიშოკი/; **ყლორტწარმონაქმნიანები** /ყვავილოვანი კომბოსტო, ეკალაბროკოლი, სატაცური/; **სოკოები**/ქამა სოკო/ და ა.შ.

ზემოთ ჩამოთვლილი ბოსტნეული კულტურები მიეკუთვნებიან სხვადასხვა ბოტანიკურ სახეობებს, რომლებიც შედიან შემდეგ ოჯახებში: **ვაროსანთა** /კომბოსტო, მიწამხალა - თაღგამურა, ტურნეფსი - თაღგამი, შავი ბოლოკი, თვის ბოლოკი, ჩინური ბოლოკი, მდოგვი/; **ქლოგოსანთა** / სტაფილო, ოსრახუში, ნიახური, ქინძი, პასტერნაკი - ძირთეთრა/; **ნაცარქათამასებრთა** /სუფრის ჭარხალი, ისპანახი, ფოთლოვანი ჭარხალი/; **გოგროვანთა** / კიტრი, საზამთრო, ნესვი, გოგრა, ყაბაყი, პატისონი/; **ბაღყურძენასებრთა** /პამიდორი, წიწაკა, ბადრიჯანი, კარტოფილი, ფიზალისი/; **პარკოსანთა** /ბარდა, ლობიო/; **რთულყვავილოვანთა** /სალათა, ტარხუნა, არტიშოკი/; **შროშანისებრთა** /თავიანი ხახვი, პრასი, ნიორი/; **წიწიბურასებრთა** /რევანდი, მჟაუნა/ ; **მარცვლოვანთა** / საბოსტნე ტკბილი სიმინდი/; **შროშანისებრთა** და **მარცვლოვანთა** ოჯახის წარმომადგენლები ერთლებნიანებია, დანარჩენი სხვა ორლებნიანები.

მე-18 საუკუნის ქართველი ისტორიკოსი და გეოგრაფი ვახუშტი ბაგრატიონი თავის

ნაშრომში: „საქართველოს გეოგრაფიული აღწერილობა” - იხსენიებს საქართველოში მოყვანილ ბევრ ბოსტნეულ კულტურების ბიომრავალფეროვნებას, ხალხური სელექციით შექმნილ ჯიშებს; კომბოსტოსნაირები, ხახვნაირები, ძირხეხენები, გოგროვანები, პარკოსნები, მწვანელები. ი. ჯავახიშვილის მიხედვით ბოსტნეულის ბევრი სახეობა ველური წარმოშობისაა.

მრავალი საუკუნის უკან საქართველოში შემოტანილი იქნა და მოყავთ ბაღყეული კულტურები: საზამთრო, ნესვი, გოგრა, კიტრი, აგრეთვე ხახვი, ნიორი, ბოლოკი, ბადრიჯანი, კომბოსტო. საქართველოში იქნა გამოყვანილი აღნიშნული კულტურების ჯიშები, რომელთა მრავალფეროვნება მოძიებული და მოთავსებულია მიწათმოქმედების ინსტიტუტში არსებულ მცენარეთა გენეტიკური რესურსების ბანკში, რომელიც შეიქმნა საერთაშორისო ორგანიზაცია ICARDA-ს (სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო კვლევების საერთაშორისო ცენტრი მშრალი რეგიონებისათვის)- ფინანსური მხარდაჭერით. დღეის მდგომარეობით 3000-ზე მეტი სათესლე მასალა ინახება გენბანკში, აქედან 600-ზე მეტი ბოსტნეულის სათესლე მასალაა, რომლის დანიშნულებათა სამეცნიერო მიმართულებით კვლევებში ჩართვა.

საქართველო არის 2006 წელს შექმნილი ბოსტნეული კულტურების კვლევისა და განვითარების ქსელის-CACVEG-წევრი ქვეყანა და თანამშრომლობს AVRDC-თან, ბოსტნეული კულტურების მსოფლიო ცენტრთან აიპ აგრარული უნივერსიტეტის სტრუქტურული ერთეულის ი.ლომთურის მიწათმოქმედების ინსტიტუტის მეშვეობით. მებოსტნეობის მსოფლიო ცენტრიდან 2007-2011 წლებში ინსტიტუტის მოთხოვნით მიღებულია პამიდორის, ტკბილი წიწაკის, მოშის, საბოსტნე ბარდის, საბოსტნე სოიის, საბოსტნე ლობიოს, ჩინური კომბოსტოს 60-მდე ჯიში. ყოველივე ეს განაპირობებს ბიომრავალფეროვნების გაზრდას.

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში სალიზინგო საქმიანობის განვითარების შესახებ

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიამ 2012 წლის 30 მარტს განიხილა საკითხი “საქართველოს სოფლის მეურნეობაში სალიზინგო საქმიანობის განვითარების შესახებ” (მომხსენებლები, აკადემიკოსი შ. ჭალაგანიძე, აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი თ. კუნჭულია)

აღინიშნა, რომ აგროსასურსათო სექტორში, სატყეო და თევზის მეურნეობაში ლიზინგის საგანი შეიძლება იყოს: სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა, რძის ქარხნები, ფერმები, მოწყობილობა მეცხოველეობისათვის, ჯიშისანი პირუტყვი, მარცვლის და ბოსტნეულის სათავსოები, სოფ-

ლის საცხოვრებელი სახლები, ხეტყის დამამზადებელი ტექნიკა, მეთევზეობის პროდუქციის შესანახი და გადამამუშავებელი მოწყობილობები, სასოფლო-სამეურნეო მცირე ავიაცია და ა.შ.

ლიზინგი აგრარულ სექტორში გულისხმობს ხანგრძლივადიანი არენდით ტექნიკის

მომხმარებელზე გადაცემას, მისი ღირებულების ნაწილ-ნაწილ გადახდით რამდენიმე წლის მანძილზე. ეკონომიკური თვალსაზრისით ღიზინგი არის კრედიტი, რომელსაც ღიზინგის გამცემი აძლევს ღიზინგის მიმღებს არენდაში გადაცემული ქონების სახით. ამდენად სასოფლო-სამეურნეო საქონელმწარმოებლებისათვის ღიზინგი ერთდროულად წყვეტს ორ უმნიშვნელოვანეს პრობლემას – ტექნიკის შეძენა და ამ ოპერაციების დაფინანსება.

ღიზინგი საშუალებას აძლევს სოფლის საქონელმწარმოებლებს განვადებით გამოისყიდონ ღიზინგის საგნები, რომელთა ფასი რჩება უცვლელი ღიზინგის მთელი პერიოდის მანძილზე.

გასათვალისწინებელია, რომ ღიზინგის ყველა მიმღებისათვის დაწესებულია დაბალი საარენდო გადასახადი (3% ღიზინგის საგნის ნარჩენი ღირებულებიდან).

ბოლო დროს სულ უფრო ფართოვდება აღდგენილი ტექნიკის ღიზინგი, რაც განსაკუთრებით საინტერესო უნდა იყოს საქართველოსთვის.

აგროსასურსათო სექტორში ღიზინგის ეკონომიკური უპირატესობა შემდგენილად შეიძლება ჩამოყალიბდეს: სამამულო და საზღვარგარეთის ტექნიკის შეძენის შესაძლებლობა თავდაპირველი ფინანსური შენატანების გარეშე; მაღალი მობილურობა, რაც საშუალებას იძლევა მოხდეს ოპერატიული რეაგირება მოწყობილობების შეძენისას ბაზრის ინფრასტრუქტურაში მომხდარ ცვლილებებზე; სერვისის ფართო სპექტრი ტექნიკის შეძენის შემდეგ; ფინანსური საღიზინგო გადასახადები, რომლებიც ხელს უწყობენ ღიზინგის მიმღების ფინანსური გეგმების სტაბილიზაციას და ნაწილობრივ არბილებენ ინფლაციური პროცესების შედეგებს.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში 100-მდე საღიზინგო კომპანიაა შექმნილი, ისინი ფაქტიურად არ საქმიანობენ, რაც ძირითადად რეალური ეკონომიკის განვითარებაში შექმნილი სიტუაციითა განპირობებული. ბოლო დროს შეინიშნება 2-3 ფირმის გააქტიურება. იგი დაკავშირებულია IUSAID-ის პროგრამის განხორციელებასთან, რომელიც სოფლის მეურნეობის გამოცოცხლებას ითვალისწინებს.

ნორმალურ პირობებში საქართველოში დიდი საღიზინგო მოთხოვნა უნდა იყოს სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკაზე, რომელიც ყოველწლიურად ძვირდება და მისი შეძენა თუნდაც ბანკის კრედიტით, ცალკეული საქონელმწარმოებლების მიერ თითქმის შეუძლებელია.

იგივე შეიძლება ითქვას მცირე და საშუალო წარმადობის გადაამუშავებელი საწარ-

მოების დანადგარ-მოწყობილობებზე, რომელთა ფასი ყოველწლიურად მატულობს.

ღიზინგის განვითარებას ხელს უშლის მცირე ზომის სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების არსებობა, სადაც პროდუქციის წარმოება ძირითადად დაფუძნებულია ხელით შრომასა და ძველი ტექნოლოგიების გამოყენებაზე, რაც განაპირობებს მათი საქონლიანობის დაბალ დონეს.

საღიზინგო საქმიანობის გამოცოცხლება ვერ მოხდება, ვიდრე არ გატარდება ღონისძიებები მიწების კონსოლიდაციისათვის, წვრილი მეწარმეების მიერ კოოპერატივების ჩამოყალიბებისა და მათ მიერვე წარმოებული ნედლეულის ადგილზე გადაამუშავების გზით.

წარმოების ორგანიზაციისადმი ასეთი მიდგომა გააჩენს მოთხოვნას არა მარტო ცოდნაზე, არამედ თანამედროვე სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკასა და ნედლეულის გადაამუშავებელ დანადგარ-მოწყობილობებზე, რომლებიც მწირი ფინანსური შესაძლებლობების პირობებში მხოლოდ ღიზინგის გამოყენებით შეიძლება იქნეს შეძენილი. იმის გათვალისწინებით, რომ წარმოების ძირითადი საშუალებები საქართველოში არ იწარმოება, საჭირო გახდება საერთაშორისო ღიზინგის ფინანსური ფორმის გამოყენება.

ღიზინგის განვითარებაში აქტიური მონაწილეობა უნდა მიიღოს სახელმწიფომ ინვესტირებული თანხის შეღავათიანი დაბეგვრისა და საღიზინგო ოპერაციებში მონაწილე საქონელმწარმოებლებისთვის დაბალპროცენტიანი სესხების კრედიტების გამოყოფის გზით. აღნიშნული ღონისძიების გატარებით შესაძლებელი გახდება ახალი ტექნიკისა და დანადგარ-მოწყობილობების შეძენაზე ინვესტიციების გაზრდა, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ პირობებში, როცა სოფლის მეურნეობის განვითარებისათვის კომერციული ბანკების მიერ გამოყოფილი კრედიტები, კრედიტების საერთო რაოდენობის 1.5 – 2%-ს არ აღემატება.

საღიზინგო ორგანიზაციის ფუნქციის შესრულება შეუძლია სოფლის მეურნეობის კორპორაციასთან არსებულ შპს “მექანიზატორს”. ღიზინგური ოპერაციების გაფართოების კვალობაზე ამ ორგანიზაციასთან მიზანშეწონილი იქნება საღიზინგო კომპანიის ჩამოყალიბება. კომპანიის საქმიანობაში სახელმწიფოს მონაწილეობის გამო მის მიერ ღიზინგის გამცემის ფუნქციის შესრულება უადრესად მიმზიდველი გახდება. იგი ტექნიკას არენდით გადასცემს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს და მსხვილ ფერმერებს, რამეთუ იაპონური ტექნიკის არენდით ფიზიკურ პირებზე გადაცემის პრაქტიკამ შედეგი ვერ გამოიღო.

ნიადაგის მინიმალური დამუშავებისათვის კომბინირებული მანქანების კონსტრუქციების სრულყოფის საკითხისათვის

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიამ 2012 წლის 30 მარტს მოისმინა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის ელგუჯა შაფაქიძის მოხსენება “ნიადაგის მინიმალური დამუშავებისათვის კომბინირებული მანქანების კონსტრუქციების სრულყოფის საკითხისათვის”

აღინიშნა, რომ სოფლის მეურნეობაში შრომის ნაყოფიერების ამაღლების ერთ-ერთი ძირითადი პირობაა მიწის გამოყენების ეფექტურობის გადიდება. მიწის გამოყენების ეფექტურობა იზომება მოსავლის გადიდებით და მდგრადობით და ერთეული პროდუქციის მისაღებად დანახარჯების რაოდენობით.

საქართველოში სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოებისათვის გამოიყენება – 3 მლ 248 ათასი ჰა (46,4%), საიდანაც სახნავია 800 ათასი ჰა (11,4%).

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2010 წლის მონაცემებით საგაზაფხულო და საშემოდგომო ნათესი ფართობები სულ იყო—275,3 ათასი ჰა, მათ შორის: მარცვლოვანი – 191,4 ათასი ჰა; საკვები კულტურები – 8,5 ათასი ჰა; კარტოფილი და ბოსტნეული – 48,3 ათასი ჰა; სხვა კულტურები – 27,1 ათასი ჰა.

2010 წლისათვის იკლო ნათესი ფართობების რაოდენობამ 330 000 ჰა-დან (2008 წ) 275 000 ჰა-მდე (17,0%-ით); მათ შორის: საშემოდგომო და საგაზაფხულო მარცვლეული კულტურების 227 000 ჰა-დან (2006 წ) 191 400 ჰა-მდე (16%-ით).

ნათესი ფართობების შემცირების ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზია ნიადაგის დამუშავების არათანამედროვე, გაზრდილი რესურსშემცველი ტექნოლოგიების გამოყენება, ხოლო სას.სამ. კულტურების, მ.შ. მარცვლეული კულტურების, საჰექტარო მოსავლიანობის შემცირება კი გამოწვეულია ენერგო რესურსების გაზრდით, საწვავ-საცხები მასალების, სასუქების და მცენარეთა დაცვის საშუალებების საბაზრო ფასების მკვეთრი ზრდით.

მიზანშეწონილია შეიქმნას სასოფლო-სამეურნეო ფართობების ათვისების და კულტურული მცენარეების, განსაკუთრებით მარცვლეული კულტურების, მოვლა-მოყვანის თანამედროვე რესურსდამზოგი სამანქანო ტექნოლოგიების განხორციელების სახელმწიფო პროგრამები.

აღნიშნული პრობლემის გადაჭრისათვის საჭიროა, რომ დამუშავდეს მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში აპრობირებული და დანერგილი ტექნოლოგიები, რომლებიც უზრუნველყოფენ გარანტირებულ მაღალ მოსავალს.

აუცილებელია დამუშავდეს ისეთი სამანქანო ტექნოლოგიები, რომლებიც უზრუნველყოფენ საცვლელ მუშა ორგანოებიანი კომბინირებული მანქანების გამოყენებას, რომლის დროსაც შესაძლებელია აგრეგატის ერთი

გავლით რამდენიმე ტექნოლოგიური პროცესის შესრულება, სადაც ამის საშუალებას აგროტექნიკური მოთხოვნები იძლევა. აღნიშნულ სამანქანო ტექნოლოგიას მიეკუთვნება ნიადაგის მინიმალური დამუშავება.

ნიადაგის მინიმალური დამუშავების მეთოდი გამოიყენება კარგად კულტივირებულ ნიადაგებში და წარმოადგენს ნიადაგის დამუშავების მეცნიერულად დასაბუთებულ მეთოდს, რომელიც აერთიანებს რამდენიმე ოპერაციას ერთ სამუშაო პროცესში, ამცირებს ნიადაგის ზედაპირის დამუშავების რაოდენობას ან აუცილებლობის შემთხვევაში საჭიროებს ჰერბიციდების გამოყენებას, რაც საშუალებას იძლევა შემცირდეს აგრეგატების გავლათა რაოდენობა, რომელიც მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტორია ნიადაგის დაცვითი ღონისძიებების ვრცელ ნუსხაში. ნიადაგის მინიმალური დამუშავების დროს მცირდება ენერგეტიკული დანახარჯები, სახნავი ფენის გამკვრივება და გამტკვრიანება.

ნიადაგის მინიმალური დამუშავების ტექნოლოგიის განხორციელებით მიიღწევა: ნიადაგის დაცვა მძიმე ტრაქტორების და სატრაქტორო სატრანსპორტო საშუალებების უარყოფითი ზემოქმედებისგან, ენერგეტიკული დანახარჯების და შრომითი რესურსების შემცირება, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლიანობის გაზრდა, პროდუქციის თვითღირებულების კლება და ა.შ.

ნიადაგის მინიმალური დამუშავება ფართოდ არის აპრობირებული მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, მათ შორის აშშ და კანადაში, ბრაზილიაში, გერმანიაში, საფრანგეთში, ბელარუსიაში, რუსეთში, ყაზახეთში და ა.შ. სადაც ყველგან გამოყენებულია ფართო მოდების, როული კონსტრუქციის და დიდი მწარმოებლობის მანქანები, რომელთა გამოყენება საქართველოს მცირეკონტურიან ნაკვეთებში თითქმის შეუძლებელია.

აღნიშნულის გათვალისწინებით საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის სოფლის მეურნეობის მექანიზაციის დეპარტამენტში მცირე კონტურიანი ნაკვეთებისათვის დამუშავდა კომბინირებული მანქანის სქემა, სადაც რამდენიმე სამუშაო ორგანოს გამოყენებით აგრეგატის ერთი გავლით შესაძლებელია ნიადაგის სრულფასოვანი გაფხვიერების მიღწევა, ანუ მომზადდება ნიადაგი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დასათესად.

აღსანიშნავია, რომ მარცვლეული კულ-

ტურების მოვლა-მოყვანის თანამედროვე ტექნოლოგიების განხორციელების ყველაზე კარგ ობიექტს დედოფლისწყაროს რაიონი წარმოადგენს, სადაც ხორბალს უკავია 15000 ჰა ფართობი, რაც საქართველოს სახნავი ფართობების 27-30 %-ს წარმოადგენს (2010 წელს საქართველოში ხორბალი 53900 ჰა დაითესა); აღნიშნულ რაიონში შესაძლებელი იქნება ფართო მოდელების განის ნიადაგის დამუშავების კომბინირებული მანქანების გამოყენება, რაც გათვა-

ლისწინებილი უნდა იყოს ქვეყანაში შემოსატანი მანქანების ნომენკლატურის შერჩევის დროს.

აგრეთვე მიზანშეწონილია დედოფლის წყაროს რაიონში განხორციელდეს ზუსტი მიწათმოქმედების ტექნოლოგიების საპილოტე პროექტიც, რომელიც გულისხმობს ნიადაგის დამუშავების ტექნოლოგიებში GPS სისტემების ჩართვას, როგორცაა პარალელური მართვისა და ავტოპილოტირების სისტემები.

საერთაშორისო თანამშრომლობა

ქართული ფრინველის ადგილობრივი ჯიშების პრობლემების შესახებ

უკრაინის ქალაქ კამიანეც-პოდოლსკის სახელმწიფო აგრარულ-ტექნიკურ უნივერსიტეტში ა.წ. 14-16 მარტს ჩატარდა II საერთაშორისო კონფერენცია “ზოოტექნიკური მეცნიერება: ისტორია, პრობლემები, პერსპექტივები”. მასში მონაწილეობა მიიღო და მოხსენებით - “ქართული ფრინველის ადგილობრივი ჯიშების პრობლემების შესახებ” გამოვიდა აკადემიის სწავლული მდივანი, აკადემიური დოქტორი ანატოლი გიორგაძე.

აღინიშნა, რომ უკანასკნელ პერიოდში მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნებში მეფრინველესელექციონერები დიდ ყურადღებას უთმობენ ადგილობრივი-ენდემური ფრინველის ჯიშების შენარჩუნებას, რომელიც მსოფლიო გენოფონდის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია და ღირებული გენეტიკური მასალაა ახალი ხაზებისა და კროსების შესაქმნელად, რომლებიც მდგრადია სხვადასხვა დაავადებებისადმი და ნაკლებად მომთხოვნია შენახვისა და კვების პირობებისადმი. მათ უნდა დააკმაყოფილონ XXI საუკუნის მომხმარებლის მოთხოვნილებები კარგი საგემოვნო თვისებების მქონე ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტზე.

საქართველოში, რომელიც ოდითგანვე ცნობილი იყო ადგილობრივი ჯიშის ფრინველის მრავალფეროვნებით, დღეისათვის მძიმე მდგომარეობაა. გადაშენების პირასაა მისული უმნიშვნელოვანესი ადგილობრივი ფრინველის ჯიშები, რომელთა შორისაა ქათმის ჯიშები: მეგრულა, ჩალისფერი, შავი; ჯავახური ბატი; კოლხური ხოხობი. მართალია ეს ფრინველი არ მიეკუთვნება შინაურ ფრინველებს, მაგრამ იგი ქართული ფაუნის ნამდვილი სიამაყეა. დიდია მისი სასოფლო-სამეურნეო მნიშვნელობა, რადგანაც მას ბოლო პერიოდში წარმატებით ამრავლებენ ფერმერულ მეურნეობებში.

მეგრულა და ჩალისფერი შექმნილია პერიოდული შეჯვარებით ადგილობრივი აბორიგენული ქათმების, კოხინხინის, ბრამას, პლიმუტროკის, როდ-აილენდის ჯიშის ქათმებთან მკაცრი შერჩევითა და გადარჩევით, კვების

განსაკუთრებულ პირობებში დიდი რაოდენობის მწვანე მასისა და ყვითელი სიმინდის გამოყენებით.

მეგრულა გარეგნულად პლიმუტროკს მოგვაგონებს. ის კომბინირებული მეკვერცხულ-მეხორცული მიმართულებისაა. საშუალო მასა დედლების 1,9კგ. მამალების 2,4 კგ. საშუალო წლიური კვერცხმდებლობა 170ც. კვერცხის მასა 57გრ. კვერცხის განაყოფიერება მაღალია და 90% შეადგენს. კონდიციური წიწილების გამოსავალი 93%. მეგრულას ხორცი ხასიათდება კანქვეშა ცხიმის თანაბარი განაწილებით და კარგი საგემოვნო თვისებებით.

ჩალისფერი გარეგნულად ნიუ-გემპშირს წააგავს. იგი მეხორცულ-მეკვერცხული მიმართულებისაა. დედლების საშუალო მასა 2,0 კგ. მამალების 2,6 კგ. საშუალო წლიური კვერცხმდებლობა 160ც. კვერცხის მასა 59 გრ. კვერცხის განაყოფიერება 90% შეადგენს. კონდიციური წიწილების გამოსავალი 95%.

შავი მეხორცულ-მეკვერცხული მიმართულებისაა, შეფერილობით შავია. დედლების საშუალო მასა 2,3 კგ. მამალების 2,8 კგ. საშუალო წლიური კვერცხმდებლობა 150 ც. კვერცხის მასა 59,5 გრ. კვერცხის განაყოფიერება 89% შეადგენს კონდიციური წიწილების გამოსავალი 96%. გასული საუკუნის 70-იან წლებში “შავის” ბაზაზე მეცნიერები ატარებდნენ კვლევებს რათა მიეღოთ ქათმის ჭირისადმი მდგრადი ინდივიდი. წინასწარი შედეგები გასაოცარი იყო. შავი საკმაოდ მდგრადი აღმოჩნდა აღნიშნული დაავადების მიმართ. სამწუხაროდ გარკვეული

მიზეზების გამო ეს კვლევები არ დამთავრებულა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ადგილობრივი ჯიშის ქათმები ყველა ასაკობრივ პერიოდში გამოირჩევიან მაღალი რეზისტენტობით, რომელიც დადგენილი იქნა სისხლის შრატის ლიზოციმური და ბაქტერიოციდული აქტივობის შესწავლით. ეს ფაქტი კიდევ უფრო ამაღლებს მათ ღირებულებას.

ჯავახური ბატი დაუდასტურებელი მონაცემებით მიღებულია გარეული ნაცრისფერი ბატისაგან. ბუმბულის შეფერილობით განასხვავებენ ნაცრისფერს, თეთრს და ჭრელს. ბუმბულის შეფერილობა კორელაციურ კავშირშია თვალის, ნისკარტის და ფეხის ფერთან. თეთრებს თვალები ცისფერი აქვთ, რუხებს მუქი ნაცრისფერი, ნაცრისფერებს ყავისფერი.

ბუმბულის მუქი შეფერილობის დროს ნისკარტი მუქია დამახასიათებელი წინწკლებით, ფეხები კი ვარდისფერია. ბუმბულის ღია შეფერილობისას ნისკარტი ყვითელი ფერისაა. დედლების მასა 3,8 კგ, მამლების 4,6 კგ. თუმცა კვებისა და შენახვის კარგ პირობებში აღნიშნული მანკვენებლები დედლებისათვის შეიძლება გაიზარდოს 4,5 კგ-მდე, მამლებისათვის 7 კგ-მდე. წლიური საშუალო კვერცხმდებლობა 18-30 ცალია.

კოლხური ხოხობი დღეისათვის გვხვდება კოლხეთის დაბლობზე მდინარეების მტკვრის, იორისა და ალაზნის ველებზე. აგრეთვე სამონადირეო მეურნეობებში და ნაკრძალებში. სამწუხაროდ მათი რიცხოვნობა ძალზედ შემცირებულია. დედლების საშუალო მასა 800 გრ., მამლების 1600 გრ. კვერცხმდებლობა 8-12 ცალი, ზოგჯერ 18 ცალი. ინკუბაცია გრძელ-

დება 22-24 დღე.

ზემოთ აღწერილი ფრინველები უდაოდ მიეკუთვნებიან იმ სახეობებს რომლებიც შეადგენენ ქვეყნის გენეტიკურ რესურსებს და ისინი წარმატებით შეიძლება გამოყენებული იქნეს სოფლის მეურნეობაში. აუცილებელია სათანადო ყურადღება მიექცეს გენეტიკური მასალის მიღებასა და შეგროვებას (სპერმა, ოოციტი, ემბრიონი, სომატური უჯრედები, დნმ), რომელიც განაპირობებს აღნიშნული სახეობების ინდივიდების სუფთა სახით შენახვას და შემდგომში მათ გამრავლებას. ისეთ გენეტიკურ მასალას, როგორცაა სპერმა და ადრეული ებრიონალური უჯრედები ხანგრძლივი შენახვისათვის უმჯობესია ჩაუტარდეს კრიოკონსერვაცია. ჯერ კიდევ 2000 წელს ქართველი მეცნიერ-ზოოტექნიკოსების მიერ ექსპედიციური მეთოდით შესწავლილი და აღწერილი იქნა ადგილობრივი ფრინველის ჯიშების მდგომარეობა. ამის საფუძველზე შედგენილი იქნა ფრინველის ადგილობრივი ჯიშების აღდგენის სახელმწიფო პროგრამა. სამწუხაროდ მას არ მიექცა სათანადო ყურადღება. აღსანიშნავია, რომ ეს ჯიშები არა მხოლოდ საქართველოს საკუთრებაა, არამედ მსოფლიო გენოფონდის მნიშვნელოვანი ნაწილია.

მეცნიერებმა დაადგინეს, რომ თანამედროვე მსოფლიო მეფრინველეობა წარმოდგენილია მცირე გენეტიკური ბაზით, რომელიც მომავალში გამოიწვევს ღირებულები და აუცილებელი ალელების გაქრობას. შექმნილი მდგომარეობიდან გამოსვლის ერთ-ერთი გზაა ადგილობრივი ქართული ფრინველის ჯიშების შენახვა და გამრავლება.

**საერთაშორისო სიმპოზიუმი
თემაზე "ანატოლიის სამიტის (WISAS) პირველი ზამთრის სამიტი – ტურიზმი,
სპორტი, ბიომრავალფეროვნება და
გლობალური ცვლილებები"**

მიმდინარე წლის 23-26 თებერვალს ქ. ერზრუმში (თურქეთი) ჩატარდა საერთაშორისო სიმპოზიუმი თემაზე "ანატოლიის სამიტის (WISAS) პირველი ზამთრის სამიტი – ტურიზმი, სპორტი, ბიომრავალფეროვნება და გლობალური ცვლილებები", რომელიც ორგანიზებული იყო ერზრუმის ათათურქის უნივერსიტეტის და ევროპის აბრეშუმის გზის კონსორციუმის (ESRUC) მიერ.

აღნიშნულ სემინარზე საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიიდან მონაწილეობა მიიღო თინათინ ეპიტაშვილმა. ასევე ჩვენი ქვეყნიდან მონაწილეობდნენ: თინათინ გელაშვილი (ახალციხის სასწავლო ინსტიტუტის რექტორი), როინ კავრელიშვილი (ახალქალაქის სახელმწიფო სასწავლო ინსტიტუტის რექტორი), ირაკლი ბარამიძე (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მოადგილე), ზურაბ ვადაჭკორია

(თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის რექტორი), ნატო კაკაბაძე (საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი).

აღნიშნული სემინარი მაღალორგანიზებული და მასშტაბური იყო. მასზე განიხილულ იქნა ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორცაა: ტურიზმის განვითარება აჭარის მაგალითზე; ბიომრავალფეროვნების კონვენცია, გლობალური ტაქსონომიის ინიციატივა და ადგილობრივი მრავალფეროვნების მართვა;

სპორტის დეკომერციალიზაცია; ეკო-მეგობრული ტურიზმის და უნივერსიტეტების როლი; ტურიზმი, სპორტი, ბიომრავალფეროვნება, გლობალური ცვლილებები – რეგიონალურ და ეროვნულ დონეზე; ტურიზმი როგორც მდგრადი განვითარების საშუალება ეკონომიკაში; აბრეშუმის გზა აზიაში; მთიანი რეგიონების ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები; ურბანიზაცია და ტურიზ-

მი; გეოსაინფორმაციო სისტემები ტურიზმში; სოფლის მეურნეობის გავლენა გლობალური ეკოლოგიური პრობლემების გადაწყვეტაზე; გლობალური ცვლილებების გავლენა ნიადაგის დეგრადაციაზე და სხვა საინტერესო საკითხები.

სიმპოზიუმის ბოლოს აღინიშნა, რომ ასეთი შეხვედრები მომავალშიც გაგრძელდება.

საერთაშორისო სიმპოზიუმი. სმმ აკადემიის წარმომადგენელი თეპიტაშვილი ქ. ერზრუმი (თურქეთი), 23-26 თებერვალი, 2011წ.

პირველ კვარტალში სულ მოსმენილი და განხილული იქნა 10 საკითხი, მათ შორის: “საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის პრობლემები” (აკად. შ.ჭალაგანიძე), “აგრარული სექტორის ტექნოლოგიურ-რესურსული პოტენციალის ზრდის სტრატეგიული სისტემა” (აკად.ო.ქეშელაშვილი).

აკადემიური საბჭოს სხდომაზე ასვე იხილებოდა არაგეგმიური, მიმდინარე საკითხები. განხილულ ცალკეულ საკითხებზე საკანონმდებლო ინიციატივასა და რეკომენდაციებზე, სათანადო რეაგირებისათვის წერილობით ეცნობოდა ზემდგომ ორგანოებს (“გარემოს დაცვითი ღონისძიებების განხორციელების საინჟინრო (მექანიზაცია) უზრუნველყოფის შესახებ”).

პრესცენტრი

“აკადემიის მაცნე” - საქართველოს ს. მ. მეცნიერებათა აკადემიის სამეცნიერო ჟურნალ “მოამბის” დამატება. "News of Academy"- addition of a scientific magazine "Moambe" of The Academy of Agricultural Sciences of Georgia.